

Blankenbergse vrouwen in de collaboratie en de naoorlogse repressie: Een bijdrage tot een gendergeschiedenis van de Tweede Wereldoorlog

Pas in de jaren '90 gebeurde voor het eerst exhaustief historisch onderzoek naar de Belgische collaboratie en de naoorlogse repressie van de Tweede Wereldoorlog. De laatste drie decennia zijn belangrijke stappen gezet om dit hiaat in het geschiedkundig onderzoek op te vullen. Aanvankelijk stonden algemene overzichten, prominente figuren en verenigingen centraal, maar de laatste jaren zijn ook meer studies uitgevoerd die de collaboratie vanuit een bottom-up perspectief bekijken en de 'gewone' mens ook een plaats geeft. Desondanks blijft een belangrijke groep vaak op de achtergrond in het onderzoek naar de collaboratie en repressie: vrouwen.

Belgisch academisch geschiedkundig onderzoek omtrent vrouwen binnen collaboratie en repressie heeft nood aan een stevige inhaalbeweging. Vrouwen hebben nog steeds geen gelijkwaardige plaats als mannen in de collaboratiegeschiedschrijving. Vaak is het zo dat in het bestaande onderzoek enkel aan 'belangrijke vrouwen', aan bod komen of de rol van vrouwen in de straatrepressie, waar vaak een grote nadruk ligt op het seksuele aspect van de collaboratie. Hoewel er in België maar een beperkt aantal publicaties rond vrouwen binnen de collaboratie en repressie bestaan, durven deze gelukkig buiten de voornoemde 'typische' onderzoeksobjecten te treden. De laatste tien jaar lijkt het onderzoeksveld echter tot stilstand te zijn gekomen, aangezien sindsdien geen nieuwe studies verschenen rond het onderwerp.

Dit onderzoek had als doel aan de hand van een casestudie enerzijds het bestaande onderzoek proberen aanvullen, bevestigen of weerleggen en anderzijds nieuwe inzichten introduceren die kunnen bijdragen aan een aanvulling van onze kennis over collaborerende vrouwen in de Tweede Wereldoorlog. De centrale vraag het onderzoek was op welke manier het 'vrouw-zijn' van de Blankenbergse collaborerende vrouwen een invloed had op hun collaboratie en repressie na de Tweede Wereldoorlog. Dit werd geanalyseerd aan de hand van een kwantitatief en kwalitatief onderzoek van de 35 strafdossiers die deze vrouwen nalieten bij de archieven van de militaire rechtscolleges.

Aan de hand van een kwantitatieve proposografische analyse van de dossiers was het mogelijk om zowel het contact van de vrouwen met het gerecht te bestuderen als enkele persoonlijke kenmerken. Hierbij werd een onderscheid gemaakt tussen de veroordeelde vrouwen en vrouwen met enkel een burgerlijke epuratie als sanctie. Dit bracht vooral nieuwe en interessante inzichten over deze laatste groep inzichten aangezien hiernaar nog geen specifiek onderzoek gebeurde. Wat bijvoorbeeld opviel was dat de veroordeelde vrouwen gemiddeld twee maanden minder lang opgesloten bleven dan de vrouwen gestraft in de burgerlijke epuratie. Deze discrepantie was te verklaren door het feit dat de krijgsauditeurs en de krijgsraden mogelijks eerst de zwaardere gevallen van collaboratie afhandelden. Daarnaast waren ook bij de leeftijden en sociale status van de gesanctioneerde vrouwen opvallende resultaten te zien. Zo was het moeilijk te verklaren waarom een grote groep tussen de 35 en 39 jaar oud collaboreerde en een opvallend grote groep van de vrouwelijke collaborateurs behoorde tot de hogere middenklasse. Deze conclusies waren jammer genoeg onmogelijk af te toetsen, aangezien het onderzoek naar de mensen gestraft in de burgerlijke epuratie bijna onbestaande is.

Daarnaast gebeurde ook een kwalitatieve analyse naar de motivatie van vrouwen om te collaboreren. Hoewel er motieven waren die waarschijnlijk vaker bij mannen dan bij vrouwen voorkwamen, was het mogelijk om te concluderen dat vrouwen voornamelijk om dezelfde redenen collaboreerden als mannen en dat dit niet per se genderspecifiek was. Wat wel bevestigd werd, was dat wraakgevoelens

of ruzie een significante rol speelden in de beweegredenen van (verklikkende vrouwen) om de bezetter te helpen.

Uiteindelijk werd in een tweede deel van de kwalitatieve analyse enkele trends in het discours van de repressiedossiers van de Blankenbergse collaborerende vrouwen onderzocht. Hieruit werd duidelijk dat de omgeving en relaties van vrouwen, de reputatie en straatrepressie terugkerende elementen waren in de dossiers. Daarnaast werd seksualisering van vrouwen in de dossiers onderzocht. Hieruit bleek verrassend genoeg dat de seksualisering van vrouwen tot een minimum beperkt bleef. Relaties van de collaborateurs werden zelden aangehaald en als dit gebeurde was het eerder een korte vermelding zonder veel verdere uitleg. Deze bevinding ontkracht het idee dat vrouwelijke collaboratie voornamelijk seksueel en moreel interessant was als onderzoeksobject. Uit de dossiers van de Blankenbergse vrouwen bleek echter dat de repressie veel meer inhield dan de seksualisering die zij ondergingen in de straatrepressie en gerechtelijke repressie.